

**T
e
o
l
o
š
k
i

P
o
k
u
š
a
j
i**

**Mladiću,
tebi govorim, ustani!
(Lk 7, 14)**

Uvod

Smrt nerado prihvaćamo kao sudbinu mladoga čovjeka. Radije ju stalno premještamo u daleku budućnost, kad ćemo je, pomišljamo, dočekati spremni, neiznenađeni, pa možda čak i s nestrpljenjem. Životno iskustvo nas ipak upućuje da smrt i umiranje ne vezemo uz točno određenu životnu dob. Ona pritajena uvijek čeka svoj čas, a čovjek je dobno sposoban na njezino iznenađenje već u prvome času svoga života.

Ipak, prerano umrlo ljudsko biće zamišljamo nekako nepotvrđenim. Ono nije imalo prigodu još za zemnog života vidjeti kako se novi naraštaji uprežu u zapregu ljudske povijesti. Umrlo je prerano da bi mu se povijest zahvalila što se ugradilo u njezin neumorni hod. A opet svaki je ljudski pojavak na zemlji bez obzira na njegovo trajanje posebno obilježio njezinu povijest. Štoviše, baš je ta kratkotrajnost u puno slučajeva zaokrenula tijekom života drugih ljudi. Ne smijemo dakle po dužini čovječjeg života suditi o punini njegova smisla.¹ Svaki je život dar Božji, i kao takav je neopoziv i beskrajn u svome izvoru.

Ali svejedno nas veoma žalosti vidjeti smrt kako kosi mlade živote, bilo oružjem, bilo bolešću, bilo neočekivanim zasjedama životnih nesreća. Zato je to veća radost kad mlad čovjek umakne prijetnji smrti koja ga je već smatrala svojim. A pravo je čudo kad se već sasvim mrtav čovjek izvuče iz smrtnih ralja. Evanđelja nam spominju tri takve osobe. To su: sin udovice iz Naina, Jairova kći te Lazar, brat Martin i Marijin.²

Zbog pozornosti koju su evanđelisti pridavali tim događajima zacijelo nije riječ o tek usputnim Isusovim intervencijama u ljudski život, premda one i došle, iznenada i neočekivano kao i sama smrt. Stoga ćemo i mi ovdje

pokušati ponizno upraviti svoju pozornost prema životnom susretu mrtvoga tijela s Kristom. Ograničit ćemo se temeljitije samo na jedan primjer, ali ne ustručavajući se crpiti iz drugih zgoda podudarnosti, pojašnjenja i usporedbe.

Nit koja veže sve Isusove susrete s mrtvacima jest njihovo vraćanje u život, a nit koja veže sve nove živote bivših mrtvacu jest Isus. Svi su spomenuti slučajevi oživljenja, što nije nevažno, i jedini u kojima se Isus susreće s mrtvim čovjekom. K tomu još dolazi i čas Isusove smrti u kojem se opet “*grobovi otvoriše i tjelesa mnogih svetih preminulih uskrsnuše te iziđoše iz grobova i nakon njegova uskrsnuća, uđoše u sveti grad i pokazaše se mnogima*” (Mt 27, 52)³. Ne može se stoga izbjeći zaključak o uzmicanju smrti pred Životom. To je bitna poruka evanđeoskog govora o Bogočovjeku koji sam za sebe reče: “*Ja sam uskrsnuće i život.*” (Iv 11, 25).

U ovom se napisu, rekosmo, nećemo potanko baviti svim Isusovim čudesnim oživljenjima. Ogledavat ćemo se pred jednim od njih.

Sva tri čuda su jednakovrijedna objava Božje vlasti nad životom i smrću. Sva tri čuda izazivaju veliku pozornost nazočnih. U sva tri slučaja riječ je o ljudima koji nisu navršili godine kad se njihova smrt mogla očekivati kao zakon prirode.⁴ A opet je s druge strane svaki slučaj u neku ruku poseban. Vođeni time mogli smo tek nasumce odabrati zgodu koju bismo ovdje razmatrali. Mi ipak sasvim naumice odabiremo za razmišljanje oživljenje sina nainske udovice, jer ono promatra vjeru u Krista s drukčije točke gledišta nego li kod Lazara i Jairove kćeri. Uputimo se stoga u Nain, mjesto pohoda Božjeg.

1. Put u Nain

1. 1. Mjesto u Pismu

Neposredno pred opis nainskog susreta stoji pohvala vjeri rimskog satnika kojemu Isus na zamolbu židovskih starješina ozdravlja bolesnog slugu, koji samo što nije izdahnuo (usp. Lk 7, 2). Tu se vjera oslanja na spoznaju vlastite nedostojnosti makar je uopće mnijenje bilo suprotno i smatralo satnika dobrim i dostojnom. Satnikova nutarnja borba oko vlastite dostojnosti urađa slanjem prijatelja s porukom da Isus ne ulazi u njegovu kuću⁵ ali i velikim izrazom vjere u Isusovu riječ koja svojom djelotvornošću prolazi kroz zidove. On vjeruje u Isusovu vlast nad bolešću i prirodnim zakonima. Isus je zadivljen takvim stavom. Dalje nema iz Isusovih usta nikakve potvrde dostojnosti ili nedostojnosti. Satnik je stupio na područje vjere i milosti koje se nitko ne može smatrati dostojnim, ali je postao otvorenim prema Božjoj riječi koja čini čudesa.

Poslije oživljenja udovičina sina slijedi Isusov odgovor Ivanovim učenicima na pitanje “*Jesi li ti Onaj koji ima doći ili drugoga da čekamo?*” (Lk 7, 20), u kojem stoji: “*Podite i javite Ivanu što ste vidjeli i čuli: Slijepi progledaju, hromi hode, gubavi se čiste, gluhi čuju, mrtvi ustaju, siromasima se navješćuje*

evanđelje. *I blago onom tko se ne sablazni o mene.*" (Lk 7, 22-23). Izgleda da je Luka svjesno tako rasporedio tekst kako bi riječi *mrtvi ustaju* bile već unaprijed i faktično potvrđene⁶. Koliko je to uistinu kronološki točno, manje je bitno.⁷

Tako događaj s mladićem iz Naina stoji između pohvale vjeri i potvrde da je Isus onaj koji ima doći.

I eto upravo u odnosu na vjeru oživljenje mladića iz Naina pomalo odskače od dva druga slučaja oživljenja. Nema u Nainu molećive ispovijesti vjere u Krista, niti je sam Isus traži da bi se čudo moglo dogoditi. U prvi plan dolazi Isusova milosrdnost, a vjernički usklik se pojavljuje spontano nakon ustajanja mrtvog mladića. To potkrepljuje vjeru u razložnost nadanja protiv svake nade.

1.2. Mjesto na zemljovidu

Lk 7, 11 je jedino mjesto u evanđeljima na kojem se spominje ime grada Naina. Stoga je zacijelo bilo riječ o geografski i politički sasvim značajnom mjestu. Moglo bi se možda raditi o današnjem istoimenom selu na sjevernom boku brda zvanog Mali Hermon, desetak kilometara jugoistočno od Nazareta.⁸ Za pješačenje prilično daleko od Kafarnauma gdje je Isus ozdravio slugu rimskog satnika.

To je sve što iz biblijskih izvora znamo o tome mjestu.

1. 3. Mjesto u životu

Pa makar Nain bijaše značajno mjesto, bilo je izričiti cilj⁹ jednog od Isusovih putovanja, te se pred njegovim vratima dogodio životno značajan događaj. Nije nam ipak poznato je li Isus dalje uopće pristupio unutar gradskih zidina i gdje su se zbili događaji koje Luka nadalje opisuje u svom evanđelju. No, Isus je svakako ušao u život stanovnika grad Naina, a osobito jedne udovice i njezina sina. Oživljenje mrtvacu nije moglo ne ostaviti traga kod prisutnih, a kamo li kod probuđenog mladića i njegove majke.

2. Pred vratima Naina

2.1. Osobe

U sami događaj je poimenice uključeno samo nekoliko osoba, zapravo tri: Isus, udovica i njezin sin. No s jedne i s druge strane se sleglo mnoštvo ljudi. Isusa su pratili njegovi učenici i silan svijet, a udovicu je pratilo mnogo naroda iz grada.

Kad bismo kazališno htjeli prikazati događaj zapali bismo u veliku nedoumicu glede glavnih uloga. Ako bismo se povelili za mnoštvom glavne bismo uloge

sveli na dvije: Isusa i udovicu. Mnoštvo je naime, pratilo njih. Međutim točka u kojoj se susreću mnoštvo s jedne i pojedinac s druge strane leži na mrtvačkim nosilima udovičinog sina.

2.2. Majka udovica

Višekratnim čitanjem našeg evandeoskog odlomka najviše će nam u ušima odzvanjati riječ majka.¹⁰ Mrtvac se definira kao sin majke udovice. Nju je pratilo mnoštvo iz grada. Isusu se sažalilo nad njom, a ne nad mrtvacem. Isus se najprije njoj obraća, potom oživljuje mladića, i na kraju ga opet daje njegovoj majci.

Ovakvom raščlambom teksta stvara se dojam kako se glavna nit događaja povezuje između Isusa i majke mrtvog mladića. Čudo je počelo od udovičinih suza. Ona se u čitavom događaju i ne oglašava ničim osim plačem. U tim je suzama Isus mogao uočiti svu njezinu situaciju. Kao udovica bez sina ona ostaje potpuno nezaštićena. Ne znamo doduše za njezino materijalno stanje, no u Svetom pismu se udovice redovito označuju kao siromašne i potrebne zaštite.¹¹ U svakom slučaju, ostavši sama bez muža i djece ona osjeća ugroženost svoje egzistencije. Isusu se nad njom sažalilo. Posljedica te sućuti jest osobni angažman. On djeluje sukladno svojim osjećajima čineći ono što smatra najboljim u tom trenutku. Pokojnikovu majku ne tješi samo riječima nego izvodi čudo oživljenja mrtvacu. Najnevjerojatnije, ali i, (tko može opovrgnuti?), najbolje rješenje. Značaj Isusova bića jest to da ono što on smatra najboljim, zapravo i jest najbolje.

Često se ističe kako Isus nije želio da vjera u nj bude plod čudesa, a sama su čudesa uglavnom označena plodom vjere. Ovdje kao da je obrnuto. Nitko se Isusu niti ne obraća za pomoć. Možda ga udovica nije ni primijetila sve dok joj se on sam nije obratio. Ne znamo doduše koja je pritajena vjera i nada počivala u njezinom srcu. Ali zasigurno čudo koje se dogodilo nije označeno kao plod vjere u Krista nego kao djelo njegova srca. Stoga je vjera koja se potom rodila uvelike obilježena afektivnim elementom koji prati velika egzistencijalna pitanja. A znamo iz životnog iskustva da je vjera hranjena osjećajima počesto životnija od one koja se hrani i brani intelektualnim naprezanjima. Tako svrha Isusovog čudesnog čina nije zaustavljena na razini rješavanja socijalnog položaja pokojnikove majke. To djelo je na kraju označeno kao djelo Boga koji pohađa svoj narod da ga spasi. Božji zahvat u život jednog čovjeka ima učinak sličan kamenu koji bačen u vodu širi valove daleko uokrug. Izravan pak doticaj kamena i vode u koje je bačen učini da se na mjestu dodira rasprše mnoge površinske kapljice. Tako je čudo oživljenja sina i samu udovicu uvelo u novi, osobniji odnos s Bogom, raspršivši kapljice strahovanja, nepovjerenja i lažnih pogleda na život. U svemu tome ona je shvatila da život njezina sina

nije u njezinoj vlasti nego dar koji joj se po drugi put nanovo daruje. Ali što oživljenje znači za samog oživljenika?

2.3. Mladić

Mrtvi mladić je, razumljivo, pasivan. Sve do trenutka dok mu se ne obrati Isus. To je mjesto gdje se trebamo zaustaviti. Isus komunicira s mrtvacem te ga vraća na ovaj svijet.

Geste učinjene pri ovom čudu su minimalne. Isus se tek dotaknuo nosila i nosioci stadoše, bilo iznanađeni čudnom neznančevom gestom, kojom je postao obredno onečišćen, bilo sasvim zaboraviši na sve "naučene ljudske uredbe" (Iz 29, 13) kad su vidjeli da im prilazi čovjek koji je sposoban oživjeti mrtvacu.

Oživljenje se ipak ne događa nikakvom gestom. Ono se događa riječju. Riječ Božja zahvaća mrtvo tijelo i oživljuje ga. Ostvaruje se otajstvena komunikacija. Ali zar mrtvac može čuti? Nije li on nesposoban za bilo kakvu komunikaciju? Pred tim pitanjem stajao je i davni psalmist u svojoj tjeskobi:

*"Zar na mrtvima činiš čudesa?
Zar će sjene ustati i hvaliti tebe?" (Ps 88, 11)*

Ovdje treba tražiti tajnu Isusova shvaćanja zagrobnog života. Ona se toliko ne očituje ni u jednom njegovu govoru, koliko u činjenici da on s mrtvima komunicira. Dok čovjek živi u stalnom strahu od smrti svoga bitka, Isus razotkriva da smrću komunikacija ne prestaje. Makar ne ona s Riječju Božjom. A ako postoji komunikacija mora postojati i bitak.¹²

Stoga je važno što se život odaziva na riječ, a ne pokreće gestom. Ukoliko bi se oživljenje dogodilo obredom ili medicinskim tehnikama, pogled prisutnih bi bio jako prikovan uz mrtvo tijelo koje oživljava probuđenim otkucajima srca. Ali riječ ne može nikako pokrenuti uspavano tijelo, ako se ne bi pojavio odgovor onoga što nazivamo duhom. I dok u prvom stvaranju čovjeka Bog oživljuje tijelo udahnjivanjem u nosnice, novi se život rađa odgovorom na riječ. A ta riječ ne pada na neplodno tlo ako padne na tijelo mrtvo svemu osim Bogu. I rod toga zrna baca sjeme svuda oko sebe. U otajstvenom susretu mrtvacu i Krista događa se posvemašnje oživljenje koje ne ostavlja ni one koji su mu bili svjedoci.

Riječi koje je Isus posijao na mrtvacu glase: "Mladiću, tebi govorim, ustani!"¹³, Na grčkom se to kaže: νεανισκε, σοι λεγω, εγερθητι. Važna je svaka riječ.

mladiću

Božja riječ nikad ne dolazi kasno. I onda kad je čovjek mrtav Bog mu se može obratiti kao mladiću koji tek započinje svoj život. Božji poziv potpuno

obnavlja čovjeka i daje mu nove životne snage. No, mladić je u našem slučaju zaista mladić. Stoga nam valja promotriti Isusov odnos baš prema toj njegovoj mladosti. Možda Isus i ne bi učinio čudo da se nije radilo o čovjeku tako potrebnom drugim ljudima upravo zbog svoje mladosti. Doista svijetu su potrebni mladi. No Isusovim davanjem oživljenog mladića njegovoj majci izgleda kao da se pomalo vrijeđa neovisnost i sloboda mladih. Zar mladi nemaju nikakvog drugog posla nego da poštuju starije. Pitanja su izlišna. Ona bi imalo svoj smisao kad bi postojali uvijek i svugdje vječno madi ili vječno stari te se čovječanstvo ne bi stalno pretakalo iz jednog naraštaja u drugi. Stoga se stari i mladi međusobno prožimaju u svojim životnim potrebama i radostima. Mladi naraštaj ne može postojati bez starih. Ali i jednom jedinom životu svaki čovjek osjća s vremenom kako se potpomažu njegova starost i njegova mladost. Mladić kojega Isus oživljuje na putu je da se probudi.

tebi govorim

Osobni susret. Bog ima riječ za svakoga. Majci govori da ne plače, a sinu da ustane. U ovom je slučaju osobnost kontakta utoliko zanimljivija jer se radi o obraćanju mrtvacu, čiji je odgovor na Isusovu riječ oživljenje. Prije toga nema molitve Ocu kao kod Lazara niti smirivanja mnoštva kao kod Jairove kćeri.

ustani

Grčka riječ $\epsilon\gamma\epsilon\rho\theta\eta\tau\alpha$ znači ujedno probuditi i uskrsnuti. Obje su riječi bremenite smislom. Kod Jairove kćeri i Lazara Isus govori o njihovu spavanju. Nije riječ samo o stilskoj figuri. Iz Isusove tadašnje¹⁴ perspektive smrt se doista doima snom.

Ustajanje slijedi nakon buđenja. Ali je ovdje u jednoj riječi izraženo i jedno i drugo. Nema zapravo pravog ustajanja ako čovjek ustaje u snatrenju. Stoga je imperativ egerqhti, premda dvostruka značenja, nedvosmislen poziv.

Upotrebljeni imperativ otkriva i još jednu vrlo bitnu stvar. Već smo naglasili da je bitno što se oživljenje događa riječju, a ne gestom. U ovom slučaju Isus upućuje mladiću poziv i oživljenje je uvjetovano mladićevim odgovorom. On doduše ne može ustati svojom snagom, ali ako baš ne želi odgovoriti na Božji poziv, Bog ga ostavlja u njegovoj slobodi. Ta, toliko je neizvršenih zapovijedi Božjih. U ovom pak slučaju imamo primjer plodonosne poslušnosti.

I mrtvac se podiže i progovori

Postoje u evanđeljima neki naoko sitni događaji čiji sadržaj možda nećemo nikad shvatiti. A ipak, ne poznavajući sadržaj tražimo im smisao. Najočividniji primjer toga je Isusovo pisanje po pijesku (Iv 8, 6), koje se tumači na razne načine, makar ne znamo koje je poteze Isus vukao golim prstom po suhom pijesku. Sličan je slučaj i s govorom oživljenog mrtvaca. Što je progovorio?

Očito se nije radilo o bilo kakvom uzviku. Je li se priključio ostalim u slavljenju Boga, ili je prvo dozvao majku. Nikad to nećemo saznati. Smisao govora je ipak donekle jasan. On je očit znak da je mrtvac oživio. On ponovno govori jezikom prisutnih. Kod ostala dva oživljenja u evanđeljima nemamo napomene da su mrtvaci progovorili. Ako bismo ta smatrali i Lukinim stilom, ipak nećemo kod njegovog opisa oživljenja Jairove kćeri naći napomenu da je progovorila.

2. 4. Isus

Govoreći o sinu i majci, govorili smo i o Isusu. Nećemo stoga ovdje ponavljati riječi koje je rekao i istražiti svaki njegov pokret. Umjesto toga staviti ćemo se u ulogu običnog čovjeka iz mnoštva i premisliti reakcije koje u njemu budi promatranje čuda koje se događa pred njegovim očima.

Prva je reakcija zaustavljanje nosilaca, što zacijelo izaziva čuđenje. Zatim, oživljenje mrtvaca najprije proizvodi strah. On je neposredna reakcija pred čudom. Čovjek je zatečen nečim neočekivanim. Isticanje toga straha u prvom redu podcrtava veličinu učinjenog čuda. Ali strah kao takav nije samo psihička nego i religiozna reakcija.¹⁵ Stoga se prvotno iznenađenje razvija u strahopoštovanje pred Bogom što se izražava riječima *slavljahu Boga* (Lk 7, 16).

Dalje slijede riječi koje se izravno odnose na Isusa *Prorok velik usta među nama! Pohodi Bog narod svoj!* (Lk 7, 16). To je prava ispovijest vjere u konkretno čudo. Zanimljivo je da se za riječ ustati opet upotrebljava glagol egerqhtai. Ista je riječ upotrebljena i za oživljenog mladića. Pitanje je stoga koliko očevici aludiraju na uskrsnuće jednog od proroka. Neki stoga ovdje dovode Isusa u vezu s prorokom Ilijom.¹⁶ To ima potvrdu u mnogim usporedbama Isusa i Ilije u Novom Zavjetu. Aluzija pak na samo Kristovo uskrsnuće upravo je nevjerojatna sa strane samih Nainaca, ali je vrlo vjerojatno da je Luka imao u vidu i taj događaj.

I na kraju, u opisu nainskog čuda Luka po prvi put Isusa naziva Gospodinom (kurios), što je nadalje njegov omiljeni naslov za Isusa.¹⁷ Nesumnjivo taj naslov ima božansko značenje, a Luka ga rado pridjeva Isusu, bacajući na događaje iz njegova života uskrsno svjetlo.¹⁸ Stoga se ovdje Isus prikazuje kao Gospodar nad životom i smrću i kao prorok Svevišnjega.

Zaključak

Na nekoliko stranica razmotren je događaj oživljenja sina udovice iz Naina, i pribilježene neke misli koje su se radale čitanjem toga starog izvještaja.

Već činjenica da se radi o oživljenju mladića, i to još sina jedinca u majke udovica budi čovjeku osjećaj radosti što ga osjeća pri sretnom svreštku početno

tužne priče. No, nije riječ ovdje o lijepoj priči. Ono što je navelo evanđelista Luku da zabilježi događaj koji nije zabilježio nijedan drugi evanđelist, zacijelo nije senzacionalnost takvoga čuda nego potreba navještaja vjere u Isusa Krista. U čitavom se izvještaju riječ vjera ne spominje ni jednom, ali je reakcija koja se pojavljuje kod mnoštva upravo vjernička. I ne radi se u vjeri u čudo, jer je ono očevidno. Radi se o vjeri u onoga koji je čudo učinio. A čudo je znak da imamo velikih razloga za vjeru, i da ta vjera neće biti uzaludna. Jer onaj koji može oživjeti mrtvaca, zacijelo može pomoći u svakom drugom čovjeku u bezizlaznoj situaciji.

Na kraju malo opravdajmo nedorečenosti ovih razmišljanja manjkom izvornih informacija. Naime, osobe kojih se čudo najizravnije tiče gotovo su nijeme. Premda je majka plakala, a sin doduše i progovorio, nije nam poznata nijedna riječ izišla iz njihovih usta. No, nije ni čudo ako su dirmuti onim što je riječima nepriopćivo. A opet mnoštvo oko njih je postalo svjesno Božje prisutnosti u svojoj sredini. I glas navještaja te prisutnosti odliježe se do dana današnjega. Odgovor je to na pitanje "Jesi li ti Onaj koji ima doći ili drugoga da čekamo?"

¹Usp. V. E. Frankl, *Liječnik i duša* (KS, Zagreb 1993.) 115.

²Sinoptcima je zajednički ipak samo slučaj Jairove kćeri. O Lazaru govori samo Ivan, a o sinu udovice iz Naina samo Luka.

³Sveti Jeronim riječi "pokazaše se mnogima" tumači kao naznaku "da uskrsnuće nije bilo opće i svima vidljivo nego posebno za mnoge da vide koji su zaslužili vidjeti.". Važno je napomenuti da su ukazanja bila poslije Kristova uskrsnuća jer on je "prvorodenac od mrtvih" (Kol 1, 18). Usp. Sv. Jeronim, *Tumačenje Matejeva evanđelja* (preveo M. Mandac, Služba Božja, Makarska 1996.) 307. Ostali evanđelisti ne donose opis otvaranja grobova u času Isusove smrti.

⁴Možda je izuzetak Lazar o kojemu nemamo izričite napomene o njegovoj životnoj dobi. Međutim, čitav kontekst govori o smrti koja nije uslijedila zbog starosti, nego zbog bolesti. Usp. Iv 11, 1-3.

⁵Vrlo je vjerojatno da satnik poznavajući židovski zakon nije htio Isusa izvrći obrednom onečišćenju ulaskom u kuću poganina.

⁶Usp. A. Rebić, *Riječi života vječnoga* (KS, Zagreb 1988.) 145.

⁷Postoje mišljenja da se ovdje ne bi radilo niti o istinitom događaju nego o jednoj od evanđeoskih "priča". To se argumentira time što se zna da kod Židova žene nisu išle na sprovod, a ovdje susrećemo majku u pogrebnoj povorci. No, to ne ostavlja "priču" bez poruke. Usp. Dr. fra Rufin Šilić, *Dan Gospodinov* (posthumno iz pismene ostavštine za tisak priredio fra Gabrijel Mioč, Tomislavgrad 1998.) 162.

⁸Usp. A. Augustinović, *Povijest Isusova (povijesna sinopsa Evanđelja)* (KS, Zagreb- Sarajevo 1984.) sv. I, 205- 206.

⁹Luka naime kaže "Nakon toga uputi se Isus u grad zvani Nain." (7, 11). Riječ je dakle o izravnom cilju, a ne usputnom mjestu.

¹⁰Osobito se to događa u prijevodu Duda- Fućak: "upravo su iznosili sina jedinca u majke, majke udovice.". Grčki tekst zvuči ponešto drukčije: "exekomizeto teqnhkws monogenhs uios th mhtri autou, kai auth hn chra...Doslovno prevodi Gracijan Raspudić:" iznosili su na ukop mrtvaca, jedinca u svoje majke, koja bijaše udovica." *Novi zavjet* (s grčkog preveo dr. Gracijan Raspudić, KS, Teološka biblioteka Sarajevo- Provincijalat hercegovačkih franjevaca, Mostar 1987.) Mi inače, ukoliko nije drukčije naznačeno, koristimo prijevod Duda- Fućak.

¹¹Izuzetak je Judita kojoj muž Manaše bijaše ostavio zlata i srebra, slugu i sluškinja, stoke i zemljišta (Jdt 8, 7). Motiv oživljenja udovičina sina imamo već u Starom zavjetu gdje Ilija oživljuje jedinca svoje domaćice (1 Kr 17, 17- 24). Sičan slučaj je i oživljenje sina jedinca Šunamke koja je ugostila proroka Elizeja (2 Kr 4, 18-37). Ova pak nije bila udovica.

¹²Razvoj biblijske objave otajstva smrti mogla bi se ukratko skicirati ovako: U Starom zavjetu, osobito psalmima, nameće se zaključak kako područje smrti nije Božje. No, sveukupna straozavjetna objava iznosi kako Izraelci smrt nisu shvaćali samo u tjelesnom smislu nego su je povezivali sa življenjem Bogom. Tko hodi s Bogom za života Bog će ga uzeti sebi. Riječit je primjer Henoka (Post 5, 24). A ako netko na zemlji ne živi s Bogom već je na zemlji mrtav. Tako tjelesna smrt nipošto ne znači prekid komunikacije ni s Bogom ni s ljudima. Mjesto o gorućem grmu, koje Isus navodi u raspravi sa saducejima, ali i mnogi drugi versi spominju Jahvu kao Boga Abrahamova, Izakova i Jakovljeva. A Jahve kao Bog živih ne bi se mogao stalno nazivati Bogom Abrahamovim, Izakovim i Jakovljevim kad bi njihova tjelesna smrt značila odlazak u jednostavno ništa.

¹³Za ovu svetopisamsku rečenicu ne upotrebljavamo prijevod Novog Zavjeta Duda- Fućek, kako to inače činimo, nego rabimo prijevod Gracijana Raspudića, Mostar 1987. Ne ulazimo u posebno vrednovanje i usporedbu dvaju cijenjenih prijevoda, samo navodim razloge zbog kojih za navdenu rečenicu koristim Raspudićev prijevod. Naime, Duda i Fućek prevode Lk 7, 14 riječima *Mladiću, kažem ti, ustani!* a Raspudić *Mladiću, tebi govorim, ustani!*. Odlučujemo se za Raspudićev prijevod iz dva razloga. Prvi je što upotrebljava naglašeni oblik dativa osobne zamjenice *Ti*, dakle *Tebi* a vrlo nam je važno naglasiti to mjesto. Drugi je razlog što grčku riječ legw prevodi nesvršenim glagolom *govorim* čime je naglašena trajnost Isusove riječi.

¹⁴Riječ je o vremenu dok je Isus kao čovjek kročio zemljom. Iz perspektive proslavljenog Krista smrt s teško može nazvati snom. Tu je komunikacija Boga i čovjeka mnogo budnija.

¹⁵F. Bovon, *Das Evangelium nach Lukas* (1. Teilband, EKK III/1, Benziger- Neukirchener Verlag 1989.) 364

¹⁶F. Bovon, *Das Evangelium nach Lukas*, 364- 365.

¹⁷Luka Isusa naziva Gospodinom preko dvadeset puta ne brojeći vokative. Matej i Marko imaju taj izraz samo jedanput (v. Mt 21, 3; Mk 11, 3). *Jeruzalemska Biblija*, Lk 7, 13, bilj. t.

¹⁸Usp. P. Tertant, "Gospodin", *Riječnik biblijske teologije*, (Zagreb 1969.) 269- 270.

fra Domagoj Runje